

CARL NIELSEN OG TIVOLI

AF

KNUD KETTING

Da den umådeligt populære Hans Christian Lumbye efter næsten tredive år som leder af koncertvirksomheden i Tivoli besluttede, at 1872-sæsonen skulle være hans sidste, krævede folkestemningen, at en af hans to sønner, Georg eller Carl skulle overtage stillingen. De var begge musikalske og havde spillet violin i faderens orkester.

Imidlertid valgte Tivolis direktion at spørge sig for i musiklivet. Man nedsatte en komité af notabiliteter, nemlig J. P. E. Hartmann, Niels W. Gade og Holger Simon Paulli, som sammen skulle finde frem til gamle Lumbyes efterfølger. De pegede på Balduin Dahl (født 1834) som ny musikchef, og han måtte lide den tort at blive pebet ud, da han første gang skulle dirigere den 11. maj 1873.

Ikke desto mindre viste han sig at være et rigtigt valg, selvom man også nok i det stille smilede ad hans overdrevne ageren, hans store, stivede skjortebryst og frem for alt hans meget karakteristiske sylespidse moustacher. Ingen kunne heller påstå, at Dahl ikke kendte til Tivoli og havens musikalske traditioner. Han havde allerede som stor dreng spillet stortromme i Pantomimeteatrets orkester, som hans far dirigerede, og siden 1864 havde han været leder af hornorkestret i teltet på den såkaldte basarplæne.¹

Koncertsalsorkestret havde en kraftig ugemenu: tre éntimes-koncerter hver eneste aften i sæsonen, dvs. fra begyndelsen af maj til midt i september, kl. 19.30, 21 og 22.30. Om søndagen dog fire koncerter, begyndende kl. 19. Per uge var der i alt otte timers prøve, hvilket betød at langt det meste af musikken måtte spilles uden overhovedet at have været prøvet.

¹ Om Dahls overtagelse af stillingen i Tivoli, se eksempelvis Kaj Aage Bruuns afsnit om musikken i *Tivoli Minder samlet af Ernst Mentze og Harald H. Lund*, 1943, s. 120-122, eller Carl Muusmanns kapitel om de udendørs forlystelser i *Danmark i Fest og Glæde*, red. Julius Clausen og Torben Krogh, 1935, bd. 5, s. 129.

Dirigenten var den samme aften efter aften. Faktisk var han til omkring 1920 selv ansvarlig for orkestrets sammensætning og aflønning. Han var hyret med orkester, så at sige, hvilket dog viste sig at være uholdbart, efterhånden som musikerne fik sig organiseret i Københavns Orkesterforening og begyndte at stille faglige krav.

Da den unge Carl Nielsen efter at have afsluttet sin violinistuddannelse på konservatoriet i København ved udgangen af året 1886 begyndte at spille mere eller mindre fast i Koncertsalsorkestret,² var det altså Balduin Dahl, som stod på podiet aften efter aften. Gæstedirigenter var uhyre sjældne. Men det hændte sig, at komponister fik lov at dirigere deres egen musik. En enkelt gjorde det helt regelmæssigt, nemlig gamle J.P.E. Hartmanns søn Emil Hartmann (1836-98), som år efter år havde to eller tre éntimes-koncerter med egen musik, nyskrevet såvel som ældre, gerne hen mod sæsonens slutning. Dette varede helt til hans død.

Komponistdebuten

Allerede i Lumbyes tid var det blevet en tradition, at der fra et lille stykke ind i sæsonen, når orkestret var ordentlig sammenspillet, blev holdt en ugentlig symfonikoncert. Det var den mellemste af lørdagens afdelinger, hvor de mange korte, populære numre veg pladsen for større værker, ofte af de store wienerklassiske komponister. Da det derfor lykkedes Carl Nielsen at overtale Dahl til at programsætte en nyskrevet komposition, *Andante tranquillo e Scherzo* for strygeorkester, delte den program med Haydns symfoni nr. 102. Datoen var lørdag den 17. september 1887, og det blev Niensens officielle debut som komponist.

Han spillede selv med i orkestret. Og han fik sit livs første anmeldelser. De kan ikke kaldes omfattende, men må alligevel have gjort ham glad. I *Berlingske Tidende* blev værket kaldt "en ret tiltalende Komposition, som vidner om god Opfindelsesevne og Smag for Instru-

² Det lader sig næppe mere afgøre, præcis hvor meget Carl Nielsen spillede i orkestret, som han formentlig har vikarieret i allerede i sin studietid. Nielsen begyndte først at føre dagbog, da han kort efter at have konkurreret sig ind i Det Kongelige Kapel 1889 tog orlov og drog udenlands i 1890, og der synes ikke bevaret systematiske personaleoptegnelser fra denne periode i Tivolis arkiver, da det som allerede nævnt ikke var Tivoli, men kapelmesteren, der personligt ansatte musikerne.

menteringen. Den modtoges med udeelt Bifald, og Scherzoen blev givet da capo."³

Nationaltidende's mening var stort set den samme:

"I Koncertsalen opførtes iafte før Haydns Symfoni i B en Andante tranquillo og Scherzo af en ung Musiker Carl Nielsen, der selv deltog i Udførelsen. Dette Musiknummer [sic], der var særdeles godt instrumenteret og gennemgaaende dygtig gjort, modtoges med stærkt Bifald, og Scherzo'en maatte gjentages."⁴

Når et nyt stykke musik viste sig at få succes i Tivoli, ville det ofte blive gentaget få dage senere. Dirigenten planlagde normalt med relativt kort varsel, og han kunne så udnytte, at han her havde noget, der både var nyt og alligevel gennemprøvet. Men eftersom den 17. september var den næstsidste aften i sæsonen, var der ingen mulighed for umiddelbart at gentage stykket. Og den følgende sæson havde Nielsen et nyt stykke klart, som han hellere ville have Dahl til at dirigere. Så *Andante tranquillo e Scherzo* blev ikke opført igen. Ikke i Tivoli, og heller ikke andetsteds i Niensens levetid.⁵

Opus 1

Det nye stykke, som Nielsen forelagde Dahl, var igen for strygere, men denne gang udnævnt til at være hans officielle opus 1 med titlen *Suite for Strygere*. Da orkestret spillede det første gang lørdag den 8. september 1888, var det med en god uges forsinkelse, fordi Dahl havde måttet programsætte tre stykker af den nu forlængst glemte amerikanske, men i Berlin bosatte komponist Arthur Bird (1856-1923) på den oprindeligt forudsætte dato, den 31. august.⁶

³ *Berlingske Tidende* 19.9.1887. Anmeldelser blev almindeligvis bragt dagen efter koncerten; men *Berlingske Tidende* udkom ikke om søndagen på dette tidspunkt.

⁴ *Nationaltidende* 18.9.1887.

⁵ Om værket i øvrigt og dets videre skæbne, se udgiveren Peter Hauges indledning i den kritiske nyudgave: *Carl Nielsen. Værker. Serie II. Instrumentalmusik*. 7, 1999, s. XI-XIII.

⁶ *Scene orientale* og *Caprice oriental*, begge for fløjte og orkester, samt Birds første symfoni i A-dur. Alle tre var nyheder i Tivoli, og symfonien var i sig selv også nyskrevet – den var blevet uropført i Breslau kun to år forinden. De to førstnævnte stykker viste sig at vække så megen genklang, at Balduin Dahl programsatte dem igen den 18. september med den samme solist, kgl. kapelmusicus Viggo Andersen.

Dahl dirigerede strygersuiten og nærmest halede Carl Nielsen op fra hans plads i violingruppen, så han kunne tage imod bifaldet. Igen var anmeldelserne positive, om end ikke alle lige velinformerede. I *Avisen* stod der bl.a.:

"Den unge Mand har aabenbart meget paa sit musikalske Hjerter, han ønsker sagt, og det, han fortalte os i Lørdags, var fremsat i en smuk, koncis Form, beskedent og tiltalende, med udmærket Stemmeføring og kjøn Klangfylde, der røber sikkert og kyndigt Blik til Strygermateriale. Der er al Grund til at lykønske den unge Mand til denne, saavidt vi vide, Debut for Offentligheden. Suiten var en afgjort Sukces; den mellemste Sats maatte spilles *da Capo*,⁷ og efter den sidste blev Komponisten, der øiensynligt vakte megen Sympathi ved sin store Ungdom, kaldt tre Gange frem. Bifaldet var vel fortjent, og vi ville haabe, at det maa anspore Hr. Nielsen til nye Anstrengelser for at gjøre sit umiskendelige Talent frugtbringende. Udførelsen af Suiten var fortræffelig, og Hr. Dahl fortjener én varm Paaskjønnelse, fordi han giver de Unge Ly under sine musikalske Vinger; der er desværre saa faa Steder herhjemme, hvortil de kunde tyе hen."⁸

Ikke alle aviserne fandt koncerten værd at omtale. Dagen efter koncerten stod der ganske vist i Aftenbladet en artikel om Dahl. Men den handlede ikke om musik:

"Naar man passerer Strøget, undgaar man ikke adskillige Gange daglig at møde et Enspænderkjøretøj, der kommer farende med en Kusk i en gul Frakke. Det er Musikdirektør B. Dahl fra Tivoli med Vognmand Levins Kjøretøj som Øvelsesredskab. Flere Gange har D. maattet bøde for sin Ukyndighed som Kusk ved knækkede Vognstænger etc., fordi han ikke har vidst, at en Kusks første Pligt er at holde fast paa Linerne, saa Hesten ikke falder... Om Dagen kan man tænke sig, at Grunden til en saadan Ilkørsel kan være Frygt for at komme forsilde i Tivoli, men værst jager han af Sted om Aftenen, naar han skal hjem. Maatte disse Linier henlede Politiets Opmærksomhed paa denne

⁷ I modsætning til nu var det dengang kutyme at klappe mellem satserne, og dirigenten vidste derfor, hvilke(n) del(e) af en given komposition, der havde vakt særlig genklang hos publikum.

⁸ *Avisen* 10.9.1888. Om modtagelsen i øvrigt og andre forhold omkring *Suiten for Strygere*, se Peter Hauge (note 3), s. XIII-XVIII.

ukyndige Kusks uforsvarlige Kjørsel, forinden Ulykker sker, vilde det glæde mange, deriblandt Deres ærbødige X".⁹

Senere samme år, den 16. oktober, dirigerede Carl Nielsen selv sin *Suite for Strygere* i Odense Musikforening, og i den følgende Tivoli-sæson mente Dahl åbenbart, at den unge violinspillende komponist også var moden til at dirigere kollegerne i Tivoli-orkestret. Det skete lørdag den 25. maj 1889, og til den lejlighed havde Carl Nielsen revideret sidstesatsen, som nu havde fået den langsomme indledning, som vi stadig kender i dag. Igen var værket en succes. Og denne gang var der mulighed for at etablere en gentagelse, som fandt sted ugedagen efter, igen med komponisten selv som dirigent. Nogen helt individuel udmærkelse af Carl Nielsen var der dog ikke tale om. Ved begge koncerterne delte han program med komponistkollegerne Gustav Helsted (*Valse lente og Adagio* samt *Romance for Violin*), Robert Henriques (*Aquareller*) og Louis Glass (*Tarantelle*), der også selv dirigerede deres musik.

Når man betænker, hvor populær og ofte spillet *Suiten for Strygere* er i dag, kan det godt undre, at den ikke blev noget fast Tivoli-nummer. Efter 1889 blev den ikke spillet igen før i 1914, derefter i 1915 på Niensens 50-års dag og så først igen ti år senere på hans 60-års fødselsdag i 1925. Derefter aldrig mere i komponistens levetid. Og med *Suiten for Strygere* havde Carl Nielsen for sidste gang benyttet Tivoli som præsentérbakke for nyskreven musik.

Et "rigtigt" orkesterværk

Den næste interessante Tivoli-sæson i vore sammenhænge er 1892 med en ny Carl Nielsen-komposition, *Romance for Violin og Orkester*, som opføres tre gange (lørdag den 21. maj med gentagelser mandag den 23. maj og fredag den 3. juni). Det var igen Dahl, der dirigerede. Hvem solisten var, ved vi ikke nøjagtigt. Men det er nærliggende ud fra værkets senere Tivoli-historie at tro, at det har været den daværende koncertmester.

I Niensens officielle værkliste findes der ingen *Romance for Violin og Orkester*. Men forklaringen er, at orkestreringen ikke skyldes Carl Nielsen selv, og at værket i øvrigt heller ikke er født for violin, men for obo – det er *Romancen* fra de to *Fantasistykker for Obo og Klaver*, Niensens

⁹ *Aftenbladet* 9.9.1888.

opus 2, som her er orkestreret af den bøhmisk fødte violinist og komponist Hans Sitt (1850-1922), som var tilknyttet Leipzig-afdelingen af Nielsens forlag, Wilhelm Hansen, og som Nielsen må formodes at have mødt, da han i 1891 var i Leipzig.¹⁰

Romancen viste sig at have en vis popularitet i Tivoli, og fra 1923, hvor Svend Christian Felumb, oboisten fra uropførelsen af Nielsens *Blæserkvintet* i 1922, var blevet solooboist i Tivolis Koncertsalsorkester, blev den også spillet med obosolist. Man kan næsten sige, at Hans Sitts orkesterarrangementet synes at have været lavet mere eller mindre med henblik på Tivoli, for det er stort set ikke blevet spillet andre steder, hverken i Nielsens levetid eller siden.

En folkelig succes

Som det tydeligt fremgår af den fuldstændige repertoireoversigt i denne artikels appendiks, gik det i første omgang langsomt for Carl Nielsen med at vinde indpas i Tivoli-repertoiret. Alligevel nåede han i løbet af sin levetid op på hele 859 opførelser, hvilket i grove træk svarer til en fjerdedel af det samlede antal Nielsen-opførelser, vi kender til. Han deltog kun selv i et fåtal af dem. Adskilligt flere overværede han, for navnlig når det gjaldt de større værker, som eksempelvis symfonierne, afbrød han ofte sit sommerophold uden for København og kom til stede i Tivoli.

Den største enkeltpost i repertoireoversigten afspejler den folkelige succes, som Nielsen sammen med Holger Drachmann opnåede med sangen *Du danske Mand*, der i 1906 indgik i den sommervaudeville, som hvert år spillede i Glassalen. Dette lokale havde været Tivolis koncertsal indtil 1902, hvor det blev afløst af en ny større koncertsal i maurisk stil. I øvrigt den første koncertsal i Tivoli, der ikke havde servering. *Sommerrejsen*, som forestillingen hed, slog virkelig an og gik ikke mindre end 69 gange. Drachmanns og Nielsens sang, der i forestillingen blev sunget af skuespilleren Henry Seemann, var indlagt i *Sommerrejsen*, som i øvrigt havde tekst af Anton Melbye og musik af Olfert Jespersen.¹¹ Sangens popularitet skulle vise sig at være varig. Den blev sunget

¹⁰ Romancen i Hans Sitts orkesterarrangement blev trykt og udgivet samme år af Wilhelm Hansen.

¹¹ Om Drachmanns og Nielsens involvering i projektet som sådan, se Torben Meyer og Frede Schandorf Petersen: *Carl Nielsen. Kunstneren og Mennesket*, 1947, bd. 1, s. 286-287.

overalt i Danmark, og i Tivoli-sammenhænge skulle den dukke op yderligere 23 gange gennem årene i diverse arrangementer.

Alt i alt blev denne sang Carl Niensens mest populære komposition, hvis man tager opførelsesantallet som udgangspunkt. Endnu mere populær end *Jens Vejmand*, som ellers har haft ry for at være Niensens største, men dårligst betalte, succes.

Symfonierne

En fuldstændig gennemgang af opførelsesstatistikken ligger uden for denne artikels rammer og muligheder. Men to spørgsmål trænger sig på: Hvornår dukkede hans symfonier op i Tivolis repertoire? Og hvornår blev hans musik så populær, at den kunne indgå i hverdagsaftenernes ikke-prøvede standardrepertoire?

I 1891 var det endelig lykkedes for en Lumbye at tage over i Tivoli. Dahl bukkede under for et hjerteonde, og hans afløser blev Georg Lumbye, som dog ikke fik nogen lang regeringstid.¹² Mens 1897-sæsonen endnu var i fuld gang, måtte han afløses af skiftevis Joachim Andersen og Frederik Schnedler-Petersen, som begge kommer til at spille en rolle i denne beretning.

Det blev fløjtenisten og dirigenten Joachim Andersen (1847-1909), der fra begyndelsen af 1898 afløste Georg Lumbye. Han havde nok større kunstneriske ambitioner end sine forgængere. Han var også en betydelig bedre dirigent, hvis karriere havde ført ham både til St. Petersborg og Berlin. Han skulle blive den første, der dirigerede en Nielsen-symfoni i Tivoli. Det skete den 10. august 1901, så der var kun Niensens første, uropført i 1894, som valgmulighed. Ser man på anmeldelserne, står det klart, at det blev betragtet som et eksperiment. Således skrev signaturen G. H. K. i *Dannebrog*:

“Ved den 10de Symfonikoncert i Aftes hørtes Carl Niensens Symfoni i G-moll Op. 7. Den største Berettigelse for Fremførelsen af dette Værk i Tivolis Koncertsal maa søges i det i og for sig fortjenstlige i at give det store Publikum Adgang til at stifte Bekendtskab med en af de unge danske Komponisters Arbejder, thi i sig selv giver denne Symfonis Værdi næppe Adkomst dertil. Den er – som saa meget af denne Komponists Produktion – utilgængelig og knudret, ofte bisar og skruet uden at være genial, om end det skal indrømmes, at den rummer gode

¹² Se eksempelvis Carl Muusmann (note 1), bd. 5, s. 174.

Enkeltheder. Men intet Sted faar Øret Lov at hvile ud i nogen gennemført Melodisats; der er fuldt op af Tilløb, men intet mere. Bedst er Andanten, der giver det meste Sammenhæng i det hele store, urolige Værk. Udførelsen var særdeles god under Hr. Joachim Andersens forstandige Ledelse”.¹³

Man kan vel ikke med rette bebrejde Joachim Andersen, at han ikke umiddelbart fortsatte eksperimenterne med Nielsen-symfonier, skønt han fra den næstfølgende sæson havde to at vælge imellem. Andersen døde relativt uventet kun otte dage før Tivoli-sæsonens begyndelse i 1909, og så blev det violinisten og dirigenten Frederik Schnedler-Petersen (1867-1938).

Schnedler-Petersen havde gået en årgang under Nielsen på konservatoriet, og de havde begge samtidig studeret videre i Berlin i vinteren 1890-1891. De kendte hinanden godt, og Nielsen havde stået på dirigentpodiet ved den koncert i 1905, hvor Schnedler-Petersen gjorde et sidste forsøg på at skaffe sig en solokarriere ved at fremføre Beethovens og Mendelssohns violinkoncerter i det samme program.

Schnedler-Petersen, som hurtigt fik kælenavnet Snedkeren af musikere og publikum, genoptog Niensens første symfoni, allerede i sin første Tivoli-sæson (lørdag den 10. juli 1909). Og fra 1915 og fremefter var der, som det fremgår af figur 1, knap en Tivoli-sæson, hvor Snedkeren ikke programsatte mindst én Nielsen-symfoni.

Figur 1: Carl Nielsen-symfonier i Tivoli

1901 (1) Symfoni nr. 1	1	1918 (1) Symfoni nr. 4	1
1909 (1) Symfoni nr. 1	1	1919 (1) Symfoni nr. 3	1
1915 (2) Symfoni nr. 3	2	1920 (1) Symfoni nr. 2	1
1916 (2) Symfoni nr. 4	2	1921 (1) Symfoni nr. 3	1

¹³ *Dannebrog* 11.8.1901.

1922 (1)		1929 (1)	
Symfoni nr. 3	1	Symfoni nr. 4	1
1923 (1)		1930 (2)	
Symfoni nr. 5	1	Symfoni nr. 2	1
		Symfoni nr. 3	1
1925 (2)		1931 (1)	
Symfoni nr. 3	1	Symfoni nr. 4	1
Symfoni nr. 5	1		
1926 (1)		Totalt:	
Symfoni nr. 2	1	Symfoni nr. 1 (1901-1909)	2
1927 (1)		Symfoni nr. 2 (1920-1930)	3
Symfoni nr. 6	1	Symfoni nr. 3 (1915-1930)	8
1928 (1)		Symfoni nr. 4 (1916-1931)	5
Symfoni nr. 3	1	Symfoni nr. 5 (1923-1925)	2
		Symfoni nr. 6 (1927)	1

Af disse i alt 21 opførelser dirigeredes én af Balduin Dahl, én af Nielsen selv, nemlig den femte symfoni på 60-års dagen den 9. juni 1925, og alle de øvrige af Schnedler-Petersen.

Han havde endda det vovemod også at dirigere den sjette og sidste symfoni i Tivoli. Det var lørdag den 18. juni 1927, og koncerten er minddeværdig, fordi det synes at være den eneste gang, Carl Nielsen har oplevet at blive hysset af i en koncertsal. Der havde tidligere været en avisomtalt skandaleopførelse af den femte symfoni i Stockholm, hvor Georg Schnéevoigt dirigerede; men da var Nielsen ikke selv til stede.

Schnedler-Petersen havde valgt at kombinere den sjette symfoni, der kun havde været opført en enkelt gang tidligere i forbindelse med Niensens 60-års dag, med den første Tivoli-opførelse af orkesterstykket *Pan og Syrinx* fra 1918. Signaturen K. F. (Kai Flor) i *Berlingske Tidende* prøvede normalt at finde en positiv indfaldsvinkel til ligegyldigt hvad han oplevede i de københavnske koncertsale. Det gjaldt også denne koncert:

“Til Sommerens 2den Symfoni-Koncert iaftes i Tivoli havde Kapelmester Schnedler-Petersen med vanlig, prisværdig hensyntagen til dansk Musik sammensat et interessant Carl Nielsen-Program.

Hovednummeret var tilmed den nyeste af Symfonierne, den omstridte "6te", der kun kendes fra sin Uropførelse i Vinter,¹⁴ og som der maaske nok hørte lidt Dristighed til at fremføre i Tivoli, hvor man selv paa en Symfoniaften ikke kan vente at finde et ublandet musikalsk Publikum...

Det viste sig da ogsaa, at Publikum i det store og hele følte sig fængslet og morede sig med Carl Niensens Humør. Den spredte Hyssen, der kunde høres efter Symfonien og for øvrigt ogsaa efter Humoresken (!)¹⁵, forsvandt ganske i Bifaldet, der først rettedes til Kapelmester Schnedler-Petersen, som havde Ære af baade sin Fremførelse af Symfonien og af den indledende, henrivende Skildring "Pan og Syrinx" – og tilsidst til Carl Nielsen, der modtog Applaus'en fra sin Plads paa en af de første Rækker i Salen."¹⁶

I *Politiken* forsøgte H. S. også at finde en positiv attitude – efter en lang beskrivelse af symfonien sluttede han med følgende:

"I én Henseende var denne Aften "historisk" for Carl Nielsen. I det stærke Bifald, som fulgte Fremførelsen, blandede sig ogsaa af og til Hyssen. Lykkelige Carl Nielsen! I sin Alders tre og tresindstyvende og endnu et Forargelsens Tegn, det er vel nok godt gjort!"¹⁷

I *København* var P. G. endnu mere direkte: "Efter Symfoniens Slut blev der klappet – noget, men rigtignok ogsaa hysset en Del."¹⁸

Hvordan Carl Nielsen reagerede på alt dette, er ikke helt nemt at vide. Den mest indlysende kilde til en viden herom ville være et brev til hans hustru; men hun befandt sig også i København på dette tidspunkt, så derfor korresponderede de ikke om sagen. En anden mulighed ville være et brev til en af komponistvennerne, eksempelvis Wilhelm Stenhammar eller Bror Beckman. Uheldigvis var Stenhammar død tidligere det samme år, og vi har ingen bevarede breve til Beckman senere end 1924, skønt Beckman levede i endnu fem år. Hvilket ikke er helt nemt at forklare, når man tager i betragtning, at vi har ikke mindre end 120 bevaret frem til da.¹⁹ Holdt Nielsen virkelig op med at

¹⁴ Flor opererer her med en rigeligt sammentrængt tidsregning. Uropførelsen fandt sted den 10.12.1925.

¹⁵ Den anden sats af i alt fire i symfonien.

¹⁶ *Berlingske Tidende* 19.6.1927.

¹⁷ *Politiken* 19.6.1927.

¹⁸ *København* 19.6.1927.

¹⁹ De 120 breve findes i kopi i KBs Carl Nielsen Samling.

skrive til Beckman? Eller blev hans breve så forbitrede, i lighed med de interviews han gav i forbindelse med sin 60-års dag i 1925, at Beckman ikke syntes, at eftertiden skulle snage i dem?

Under alle omstændigheder havde Schnedler-Petersen nu fundet grænsen for, hvad der var muligt i Tivoli-sammenhænge. Han programsatte Fløjtekonzerten senere den samme sæson (lørdag den 3. september 1927) med uropførelsens solist, Holger Gilbert-Jespersen. Men den endnu mere radikale Klarinetkoncert blev aldrig spillet i Tivoli i Niensens levetid. Som det fremgår af figur 2, var det – bortset fra operaerne – det eneste af Niensens hovedværker, han aldrig fik mulighed for at høre i Tivoli.

Figur 2 - Større Carl Nielsen-opførelser i Tivoli

1887 (1)		1914 (3)	
Andante tranquillo e Scherzo	1	Helios	2
		Suite for Strygere	1
1888 (1)			
Suite for strygere	1	1915 (5)	
		Helios	2
1889 (2)		Symfoni nr. 3	2
Suite for strygere	2	Suite for Strygere	1
1890-1900 (0)		1916 (4)	
		Symfoni nr. 4	2
1901 (1)		Helios	2
Symfoni nr. 1	1	1917 (4)	
1902-1908 (0)		Kantate ved Grosserersocietetets	
		100-år	2
1909 (4)		Helios	2
Helios	3	1918 (7)	
Symfoni nr. 1	1	Helios	6
1910 (1)		Symfoni nr. 4	1
Helios	1	1919 (2)	
1911-1913 (0)		Symfoni nr. 3	1
		Helios	1

Den populære Nielsen

Det andet spørgsmål, som vi satte os for at besvare, var hvornår Nielsens musik blev så populær, at den kunne indgå i det daglige, normalt uprøvede Tivoli-repertoire af korte, lettilgængelige orkesterstykker. Den første betingelse var selvfølgelig, at der overhovedet fandtes Nielsen-stykker af den rette karakter og længde. Og ser vi på den generelle oversigt i denne artikels appendiks, fremgår det klart, at dårligt havde *Maskarade* haft premiere på Det Kongelige Teater (den 10. november 1906), før Tivoli i 1907-sæsonen fremførte den populære Hanedans fra operaens tredje akt ikke mindre end seks gange i sommersæsonen 1907.

Som det måske er bekendt, havde ouverturen til *Maskarade* ikke oprindeligt en form, der gjorde det muligt at fremføre den på koncert. Dette rådede Nielsen bod på ved at forsyne den med en koncertslutning forud for en koncert i Stockholm den 26. november 1907. Det var meningen, at Nielsen selv skulle dirigere koncerten, men han blev syg i sidste øjeblik, og det blev i stedet Tor Aulin, der stod for uropførelsen af koncertudgaven af ouverturen til *Maskarade*. Fire år senere tog Schnedler-Petersen den ind i Tivolis repertoire, hvor den, som det fremgår af figur 3, sammen med Hanedansen blev et af slagnumrene.

Figur 3 - *Maskarade*-uddrag i Tivoli

1907 (6, total: 13)			
Maskarade: Hanedans	6	Maskarade: Hanedans	8
		Maskarade: Ouverture	6
1910 (5, total: 16)			
Maskarade: Hanedans	5		
1911 (15)			
Maskarade: Hanedans	12		
Maskarade: Ouverture	3		
1912 (12, total: 14)			
Maskarade: Hanedans	10		
Maskarade: Ouverture	2		
1913 (14, total: 16)			
		1914 (11, total: 14)	
		Maskarade: Hanedans	8
		Maskarade: Ouverture	3
		1915 (8, total: 16)	
		Maskarade: Hanedans	8
		1916 (7, total: 13)	
		Maskarade: Hanedans	7
		1917 (6, total: 13)	

Efterhånden blev *Hanedansen* en del af den mere eller mindre rituelle programlægning på sæsonens første aften. Fra 1911 og fremefter blev den med undtagelse af tre sæsoner spillet på et eller andet tidspunkt i løbet af åbningsaftenen. Andre faste numre var Joachim Andersens *Kong Christian X Honnørmarsch* og Kuhlaus ouverture til *Elverhøj* som indledning i første afdeling og naturligvis, fristes man til at sige, Lumbyes *Champagnegalop* som afslutning på sidste. Der var et par sæsoner, hvor Schnedler-Petersen prøvede at variere den musikalske menu ved at spille ouverturen til *Maskarade* eller den *Orientaliske Festmarsch* fra *Aladdin* i stedet for *Hanedansen*. Men generelt – ingen åbningsaften uden Carl Nielsen.

Hvordan det lød, kan vi også have en idé om den dag i dag, for i 1924 indspillede Schnedler-Petersen *Hanedansen*, ganske vist i Berlin, hvor musikerne muligvis har været bedre, men hvor de til gengæld ikke kendte musikken. Så alt i alt repræsenterer denne indspilning, som findes genudgivet på CD, sikkert ganske godt, hvad Tivolis stampublikum hørte med Snedkeren i spidsen for det omkring 40 mand store orkester.²⁰

Fødselsdag i Tivoli

Efterhånden som Carl Nielsen steg i graderne i det danske musikliv, blev hans fødselsdag, den 9. juni, et mere og mere offentligt anliggende. Eftersom den faldt i Tivoli-sæsonen, havde Schnedler-Petersen god lejlighed til at markere sit venskab ved at huske sin gamle ven i Koncertsals-programmet på selve dagen.

Således brugte han hele første afdeling kl. 19.30 på Carl Nielsens 50-års dag den 9. juni 1915 til en fødselsdagsmarkering (*Helios, Suiten for Strygere* og *Hanedansen* fra *Maskarade*). Den normale placering for at sådant program ville være anden afdeling; men Carl Nielsen havde arrangeret et større selskab hjemme hos sig selv i Frederiksholms Kanal 28A, og derfor har Schnedler-Petersen åbenbart været imødekommende og sørget for, at middagen kunne påbegyndes ved 21-tiden. Hjemme var der nemlig inviteret 70 gæster, og serveringen foregik ud gennem døre og vinduer til haven bag huset, hvor der var hængt lygter over det hele.

På 60-års dagen i 1925 var hele to afdelinger i Tivolis Koncertsal helliget Nielsen. Kl. 19.30 dirigerede Schnedler-Petersen *Suiten for Strygere*

²⁰ Genudgivet på *Carl Nielsen Songs – Choral Works*, Danacord DACOCD 265-267.

og Violinkoncerten med Peder Møller, der også havde spillet uopførelsen 13 år forinden, som solist. I anden afdeling kl. 21 var det komponisten selv, der stod på podiet med den femte symfoni og *Fynsk Foraar*, hvor Sylvia Schierbeck, Anders Brems og Albert Høeberg sang solopartierne.

Også i Glassalen, hvor Ferdinand Hemme dirigerede, var hele anden afdeling viet Carl Niensens musik. Den rummede *Festpræludiet* (oprindeligt skrevet for at fejre århundredeskiftet), en fantasi fra *Maskarade* og *Hanedansen* samt seks sange, herunder *Underlige Aftenlufter* og *Jens Vejmand* sunget af kgl. operasanger Carl Madsen. Det havde Nielsen dog ingen mulighed for at overvære, for det var også kl. 21, samtidig med hans egen optræden i Koncertsalen.

Denne gang var det ikke komponisten selv, der holdt det efterfølgende selskab. Dagbladet *Politiken* stod for arrangementet af en fest-banket på en af Tivolis restauranter, Nimb, hvor Nielsen blev hyldet med både taler og fakkeltog.²¹ I Koncertsalen var det oven i købet ikke kun på selve fødselsdagen man spillede Nielsen. Der var "varmet op" op med den 3. symfoni, *Sinfonia espansiva*, den 6. juni. Den 10. fulgte Ouverturen til *Maskarade*, den 11. Saga-Drøm, den 12. Hanedansen, den 13. Fantasien og endelig den 15. igen Ouverturen til *Maskarade*. Det har vist ingen anden dansk komponist oplevet. Hverken før eller siden.

Den fuldstændige oversigt over Schnedler-Petersens 9. juni-markeringer fremgår af Figur 4.

Figur 4 - Carl Niensens fødselsdag i Tivolis Koncertsal

9/6 1911	Maskarade: Hanedans	Symfoni nr. 5
9/6 1912	Du danske Mand (foran Koncertsalen)	Fynsk Foraar (Carl Nielsen dirigerede selv de to sidstnævnte værker)
9/6 1915	Helios	
	50 år Suite for Strygere	9/6 1926 Saga-Drøm
	Maskarade: Hanedans	9/6 1928 Symfoni nr. 3
9/6 1923	Symfoni nr. 5	9/6 1930 Fantasi over Motiver fra Maskarade
9/6 1925	Suite for Strygere	
	60 år Violinkoncert	

²¹ Nærmere detaljer om festsaftenen kan findes i Torben Meyer og Frede Schandorf Petersen: *Carl Nielsen. Kunstneren og Mennesket*, 1948, bd. 2, s. 248-50.

Opførelseshonorar og ophavsret

Tivoli benyttede sig altså flittigt af Carl Niensens musik, især efter at Schnedler-Petersen havde overtaget den musikalske ledelse. Men vi bør huske på, at i almindelighed fik komponister ikke dengang noget vederlag for opførelser af deres musik. Det gjorde de kun, hvis de selv dirigerede og eventuelt modtog et honorar i kraft af denne funktion. Men Schnedler-Petersen var i så henseende ikke så villig til at træde til side, som hans forgængere havde været det. Han var mere ambitiøs som dirigent og ville gerne vise, at han kunne håndtere også meget kompliceret musik.

Således programsatte han i 1915 Schönbergs Kammer-symfoni. I sine erindringer fortæller han meget åbent, hvorledes han måtte arbejde mere end tre uger med musikerne og bede dem om at tage deres stemmer med hjem og øve på dem, hvilket var uhørt dengang. Og så tilføjer han: "Mit Orkester præsterede virkelig et enormt Arbejde, men trods alt blev det ikke nogen Nydelse hverken for de Udøvende eller for Publikum".²²

Den aften hyssede en del af publikum, som de også siden skulle gøre det med Niensens sjette symfoni. Men kort forinden har Schnedler-Petersen for første gang præsenteret Niensens 3. symfoni, *Sinfona espansiva*, for første gang i Tivoli, og da han lørdagen efter Schönberg-opførelsen tillod sig at gentage Nielsen-symfonien, vendte anmelderne tilbage og skrev om den endnu en gang. De udråbte den til et mester-værk – underforstået, i modsætning til Schönberg.

Den første, som forsøgte at få opførelseshonorarer ud af Tivoli, var enken efter komponisten Johan Svendsen, som døde i 1911. Gennem en kendt københavnske sagfører anmodede hun Tivolis direktion om at betale for de talrige opførelser af populære Svendsen-stykker som *Festpolonaisen*, og hun lod sin anmodning sive til pressen for at lægge yderligere pres bag den. Hun sad i trængte finansielle omstændigheder, og adskillige musikere, deriblandt Carl Nielsen, havde medvirket gratis ved koncerter til støtte for hende.

Tivoli gav sig dog ikke i første omgang. Først i 1924 underskrev de en aftale, som ydede danske samtidskomponister en vis kompensation for fremførelsen af deres musik. De var hermed pionerer på området, for KODA, den organisation, der blev etableret til varetagelse af danske komponisters ophavsret, begyndte først sin virksomhed to år se-

²² Fr. Schnedler-Petersen: *Et Liv i Musik*, 1946, s. 120.

ner, i øvrigt takket være blandt andet Niensens organisatoriske indsats.²³

Ser vi på den generelle Tivoli-statistik, fremgår det klart, at der i 1925, hvor arrangementet første gang var virksomt, skete en stor stigning i antallet af Nielsen-opførelser. En del kan naturligvis forklares med festlighederne omkring Niensens 60-års dag. Men mon ikke også Schnedler-Petersen gerne har villet gøre noget for sin gamle konservatorie-kammerat, der efter kapelmesterårene ved Det Kongelige Teater aldrig igen rigtig var kommet på den grønne gren, økonomisk set. Var der nogen egentlig aftale mellem dem? Det har vi intet belæg for at påstå. Vi ved heller ikke, hvor mange penge det handlede om, for KODA har for længst kasseret gamle afregningspapirer, og historisk Tivoli-materiale er p. t. ikke tilgængeligt.

Aladdin og Tivoli

Et andet værdifuldt bidrag til det populære Nielsen-repertoire i Tivoli dukkede op i form af musikken til Johannes Poulsens opsætning på Det Kongelige Teater af Oehlenschlägers skuespil *Aladdin* med premiere i februar 1919. Eftersom musikkens vilkår i denne sceneopsætning var tvivlsomme, ville Nielsen gerne redde så meget som muligt af musikken over i koncertsalen, og her kom Tivoli og Schnedler-Petersen ham til hjælp.²⁴

Udgangspunktet var et håndskrevet nodemateriale med de otte uddrag af musikken, som figurerer nedenfor i Figur 4 under sæsonen 1921, hvor de fik en succesfuld førsteopførelse i komponistens nærvær lørdag den 25. juni. Man tør formode, at Nielsen havde haft en finger med i udvalget af stykker, for han lånte siden gentagne gange nodematerialet til opførelser, som han selv dirigerede ikke blot i Danmark, men også i Sverige og Tyskland.²⁵ Dette nodemateriale, som ikke er skrevet af Nielsen selv, men indeholder adskillige tilføjelser i hans

²³ Om KODA's oprindelse, se Peter Schönning: *Komponistrettighederne 1926-2001*, 2001, specielt s. 21-31.

²⁴ Om *Aladdin's* opførelshistorie, se udgiveren David Fannings indledning i: *Carl Nielsen. Værker. Serie I. Scenemusik*, 8, s. XI-XX. Det senere i denne artikel nævnte nodemateriale i Tivolis arkiv har udgiveren dog ikke været opmærksom på og derfor ikke medtaget i udgavens kildeoversigt

²⁵ De syv hyppigst opførte orkestrale uddrag af *Aladdin* blev ikke trykt før end 1940, altså efter Niensens død.

egen hånd, som beviser, at han har anvendt det, findes stadig i Tivolis nodearkiv. Det er tydeligt vandskadet i forbindelse med schalburgtagningen af Tivolis Koncertsal under den tyske besættelse, og det anvendes ikke længere.

Om ikke af andre grunde, så med baggrund i skandalen omkring den måde Det Kongelige Teater havde behandlet musikken på, dukkede alle anmelderne op ved Tivoli-koncerten. Specielt profetisk var K. i Berlingske Tidende:

“Der er mægtig Fantasi over disse 8 Karakterstykker, der helt igennem er saa personlig prægede. Her findes intet Forsøg paa Effekthjægeri, som Emnet jo nok kunde indbyde til, og dog rummer hvert af Stykkerne ved deres skarpe musikalske Karakteristik netop det de skal. Aladdin-Musikken rummer i det hele taget i sig mange Egenskaber for at blive populær i Koncertsalen, og det varer vel ikke længe, før enkelte af Dansene bliver faste Numre paa Tivoli-Orkestrets Program”.²⁶

Schnedler-Petersen gentog alle otte stykker ved en koncert få dage senere (torsdag den 30. juni 1921). Og så udvalgte han tre som de mest velegnede til Tivoli-brug. De blev alle fast genkommende numre, som det ses af Figur 5. Tivolis Symfoniorkester gramofonindspillede også fem af dem. Men det var efter Niensens og Schnedler-Petersens tid, nemlig den 31. januar 1936, hvor orkestret under ledelse af Svend Christian Felumb for gramofonselskabet HMV forevigelede *Orientalisk Festmarsch*, *Hindu Dans*, *Negerdans*, *Aladdins Drøm* og *Morgentaagernes Dans* og *Torvet i Ispahan*.

²⁶ *Berlingske Tidende* 26.6.1921.

Figur 5 - Aladdin-uddrag i Tivoli

1919 (1, total: 20)		Aladdins Drøm og	
Orientalisk Festmarsch	1 ²⁷	Morgentaagernes Dans	6
		Negerdans	5
1921 (22, total: 36)			
Orientalisk Festmarsch	4	1926 (13, total: 41)	
Aladdins Drøm og		Orientalisk Festmarsch	7
Morgentaagernes Dans	4	Aladdins Drøm og	
Negerdans	4	Morgentaagernes Dans	4
Fangedans	2	Negerdans	2
Kineser Dans	2		
Gulnares Længsel	2	1927 (10, total: 35)	
Hindu Dans	2	Orientalisk Festmarsch	6
Kampen mellem Godt og Ondt	2	Aladdins Drøm og	
		Morgentaagernes Dans	3
		Negerdans	1
1922 (15, total: 24)			
Orientalisk Festmarsch	7	1928 (15, total: 39)	
Aladdins Drøm og		Orientalisk Festmarsch	9
Morgentaagernes Dans	5	Aladdins Drøm og	
Negerdans	3	Morgentaagernes Dans	6
1923 (11, total: 33)			
Orientalisk Festmarsch	7	1929 (8, total: 37)	
Aladdins Drøm og		Aladdins Drøm og	
Morgentaagernes Dans	4	Morgentaagernes Dans	4
		Orientalisk Festmarsch	2
1924 (11, total: 50)		Negerdans	1
Orientalisk Festmarsch	6	Torvet i Ispahan	1
Aladdins Drøm og			
Morgentaagernes Dans	4	1930 (21, total: 54)	
Negerdans	1	Aladdins Drøm og	
		Morgentaagernes Dans	8
1925 (19, total: 76)		Orientalisk Festmarsch	7
Orientalisk Festmarsch	8		

²⁷ Denne enkeltstående opførelse fandt ikke sted i Koncertsalen, men derimod den 5.7.1919 i Glassalen. Hvilket nodemateriale den har bygget på, står ikke klart. Men Glassalens orkester har ikke kunnet spille originalversionen, som er for en væsentlig større orkesterbesætning.

Negerdans	5	Total:	
Torvet i Ispahan	1	Orientalisk Festmarsch	70
		Aladdins Drøm og	
1931 (13, total: 42)		Morgentaagernes Dans	54
Aladdins Drøm og		Negerdans	23
Morgentaagernes Dans	6	Fangedans	2
Orientalisk Festmarsch	6	Kineser Dans	2
Negerdans		Gulnares Længsel	2
		Hindu Dans	2
	1	Kampen mellem Godt og Ondt	2
		Torvet i Ispahan	2

Mere end pligten

Det vil vist nu være helt klart, at Schnedler-Petersen gennem hele sin lange Tivoli-tid gjorde en meget betydelig indsats for Carl Niensens musik. Under den sidste Tivoli-sæson, som Nielsen skulle komme til at opleve, i sommeren 1931, fik han lejlighed til at yde en gentjeneste ved at være del af det udvalg, som Tivoli nedsatte for at finde frem til en hjælpedirigent, der fra 1932 kunne aflaste den efterhånden ikke ganske unge Schnedler-Petersen. Valget faldt på Svend Christian Felumb, den oboist, som skulle have haft en obokonzert fra Carl Nielsen, som denne dog aldrig nåede at skrive.

Hvor omfattende Snedkerens indsats for Nielsen i Tivoli end var, så udgør den i virkeligheden kun en del af historien: Sommerhalvdelen af den. For han prøvede at holde sammen på sit orkester mere eller mindre på helårsbasis ved at give en række populære koncerter på vintersøndage i Odd Fellow Palæet. Serien kaldtes Palækoncerterne og var oprindeligt sat i gang af Joachim Andersen. Den blev overtaget af Schnedler-Petersen, som kørte den fra 1909 til 1931, hvor konkurrencen fra det nyoprettede Radiosymfoniorkesters koncertvirksomhed blev for hård.

Også her gjorde han sit bedste for venen Carl Nielsen, som han også gjorde, når han gæstedirigerede i udlandet. Det er velkendt, at Nielsen med danske venners hjælp fik foranstaltet en koncert i Paris i oktober 1926. Men mindre påagtet, at Schnedler-Petersen tre år i træk i sidste halvdel af 1920'erne blev inviteret af Orchestre Philharmonique de Paris og benyttede lejligheden til at opføre Niensens anden og tredje symfoni. Samt naturligvis sin "kendingsmelodi", *Hanedansen*.²⁸

²⁸ Se Fr. Schnedler-Petersen (note 22), s. 145-48.

Bortset fra komponisten selv har ingen dirigent stået for flere Nielsen-opførelser. Ingen har prøvet så hårdt at spænde over hele det Niensenske spektrum, fra enkeltheden i *Hanedansen* til kompleksiteten i *Sinfonia semplice*.²⁹

Nielsen har formentlig ofte tænkt sit, når det gjaldt Schnedler-Petersen, der havde ord for at prioritere et godt og afslappet forhold til orkestermusikerne højere end den kvalitetsforbedring, som eventuelt kunne opnås ved at presse dem.³⁰ Men utaknemmelig – det var Nielsen ikke. Kun nogle få måneder før sin død fik han oven i købet anledning til at takke Snedkeren offentligt. Da det blev kendt, at de tidligere nævnte Palækoncerter måtte indstilles fra den 1. marts 1931, sendte han et brev til Schnedler-Petersen med henblik på offentliggørelse i *Politiken*. Heri stod der blandt andet:

“Du har gjort mere end din Pligt over for dansk Musik, baade som Chef for Tivolis Symfonikoncerter og som Leder af Palækoncerterne og den offentlige Musik i København.³¹ Modtag derfor en varm Hilsen og Tak fra en af dem, der har nydt godt af din varme Interesse, dit rige Initiativ og din aldrig svigtende Pligtfølelse over for den gode Kunst, hvad dine Programmer gennem de mange Aar noksom beviser.

²⁹ I sine erindringer anfører Fr. Schnedler-Petersen, (note 22, s. 112), at han gennem alle sine år i Tivoli førte bog over, hvor ofte den enkelte komposition blev spillet for at sikre, at programmerne blev tilstrækkeligt varierede. Den bog må han i nogle tilfælde have set stort på, når det gælder Nielsen, for der er eksempler på, at Nielsen-stykker fra det faste repertoire bliver opført flere gange i løbet af den samme uge. Til tider endda det samme stykke, eksempelvis *Hanedansen* fra *Maskarade*, som spillede 31.5. og igen 5.6.1920.

³⁰ Se eksempelvis koncertsangeren Anders Brems' erindringer, utrykte i deres helhed, men publiceret i uddrag i Carl Nielsen Selskabet i Danmark's tidsskrift *Espansiva*, nr. 16-17, september 2001, s. 34.

³¹ Frederik Schnedler-Petersen var leder af Københavns Kommunes offentlige koncerter 1912-1931.

Giv mig din Haand. Jeg trykker den, medens vi haaber paa bedre Tider for vor Kunst. Men vi er nødt til at bøje vore Hoveder under den isnende Ligeegyldighed, der nu hersker over for den gode Musik i det ganske Land.

De bedste Hilsner fra din gamle Ven

Carl Nielsen.

Damgaard, 26. Februar 1931³²

Appendiks

Fuldstændig oversigt over Carl Nielsen-opførelser i Tivoli 1887-1931

1887 (1)		1896 (1)	
Andante tranquillo e Scherzo	1	Vise af "Mogens"	1
1888 (1)		1897 (1)	
Suite for strygere	1	Sang bag Ploven	1
1889 (2)		1898 (0)	
Suite for strygere	2	1899 (0)	
1890 (0)		1900 (0)	
1891 (0)		1901 (1)	
1892 (3)		Symfoni nr. 1	1
Romance for violin og orkester	3	1902 (0)	
1893 (0)		1903 (0)	
1894 (0)		1904 (0)	
1895 (0)			

³² *Politiken* 28.2.1931, se også Fr. Schnedler-Petersen (note 22), s. 107-08, og *Carl Nielsen til sin samtid*, udg. John Fellow, 1999, bd. 2, s. 593-594.

Underlige Aftenlufte	1	Moderen: Taagen letter	1
Nu er Dagen fuld af Sang	1	Moderen: Menuet	1
Blomstervise	1	Moderen: Saa bittert var mit Hjerte	1
		Moderen: Marsch	1
1919 (20)		Jeg bærer med Smil min Byrde	1
Maskarade: Hanedans	5	Saga-Drøm	1
Du danske Mand	4	Symfoni nr. 3	1
Jeg bærer med Smil min Byrde	2		
Maskarade: Jeronimus' Sang	2	1922 (24)	
Underlige Aftenlufte	1	Aladdin: Orientalisk Festmarsch	7
Maskarade: Overture	1	Maskarade: Hanedans	7
Aladdin: Orientalisk Festmarsch	1	Aladdin: Aladdins Drøm og	
Ariels Sang	1	Morgentaagernes Dans	5
Symfoni nr. 3	1	Aladdin: Negerdans	3
Helios	1	Aftenstemning	1
Vuggesang	1	Symfoni nr. 3	1
1920 (12)		1923 (33)	
Maskarade: Hanedans	8	Aladdin: Orientalisk Festmarsch	7
Helios	1	Maskarade: Hanedans	5
Du danske Mand	1	Aladdin: Aladdins Drøm og	
Symfoni nr. 2	1	Morgentaagernes Dans	4
Maskarade: Jeronimus' Sang	1	Jeg bærer med Smil min Byrde	3
		Fynsk Foraar:	
1921 (36)		Den milde Dag er lys og lang	3
Aladdin: Orientalisk Festmarsch	4	Romance for Obo og Orkester	3
Aladdin: Aladdins Drøm og		Saga-Drøm	2
Morgentaagernes Dans	4	Violinkoncert	1
Aladdin: Negerdans	4	Symfoni nr. 5	1
Maskarade: Hanedans	3	Moderen: Sangen til Danmark	1
Aladdin: Dans af ulykkelige Fanger	2	Svalen	1
Aladdin: Kinesisk Dans	2	Genrebillede	1
Aladdin: Gulnares Længsel	2	Maskarade: Potpourri	1
Aladdin: Hindu-dans	2		
Aladdin: Kampen mellem de		1924 (50)	
gode og de onde Magter	2	Maskarade: Overture	12
Moderen: Skjaldens Slutningssang	1	Aladdin: Orientalisk Festmarsch	6
Moderen: Sangen til Danmark	1	Maskarade: Hanedans	5
Jeg bærer med Smil min Byrde	1	Aladdin: Aladdins Drøm og	
Moderen: Forspil til 4. Billede	1	Morgentaagernes Dans	4

Aladdin: Negerdans	1
Underlige Aftenlufter	1
Lærkereden	1
Fløjtekoncert	1
Pan og Syrinx	1
Symfoni nr. 4	1
Totalt	859

Oversigten bygger på en minutøs gennemgang af Tivolis dagsprogrammer fra de pågældende sæsoner. De opbevares i Det Kongelige Biblioteks Småtryksafdeling.

Oversigten for den enkelte sæson er ordnet efter antal opførelser af det pågældende værk og det samlede antal Nielsen-opførelser angivet i parentes efter årstallet.

Statistikken omfatter ikke kun koncerterne i Tivolis Koncertsal, men også fremførelser med Harmoniorkestret og i Glassalen samt ganske enkelte på Kunstnerplænen. Det er dog fremførelserne i Koncertsalen, der udgør mere end 90 % af materialet.

SUMMARY

KNUD KETTING: *Carl Nielsen and Tivoli*

The basis for the article is a complete overview covering every performance of music by Carl Nielsen in the summer season of the Copenhagen pleasure garden, Tivoli, during the composer's lifetime (1865-1931). For the first years after becoming a professional violinist, Nielsen made his living from playing in the Tivoli orchestra. And it was in Tivoli he made his official debut as a composer in 1887. When his fellow student from the Academy of Music, Frederik Schnedler-Petersen at the beginning of the summer season 1909 took over as musical director in Tivoli, the Nielsen performances really took flight. The article lists in all 859 performances, which stylistically range right from the popular songs to the symphonies. Schnedler-Petersen was not afraid to present the rather conservative Tivoli audience with some musical challenges whenever the orchestra's rather tight work-schedule permitted a moment for rehearsing these. But as Nielsen's music became increasingly experimental, he too had to give up. The sixth symphony (1925) was only performed once in Tivoli and the clarinet concerto (1928) not at all. Nielsen's birthday on the 9th June was in the Tivoli season and Schnedler-Petersen nearly always found some way of marking the event. Nielsen's 60th birthday in 1925 was particularly festive with performances by the three Tivoli orchestras, a torchlight procession and a banquet in one of the best restaurants in Tivoli. Eventually it became a ritual that the programme for the concert orchestra on the first night of the season would include "Hanedansen" from Carl Nielsen's opera "Maskerade". Finally the article also briefly describes Schnedler-Petersen's efforts outside Tivoli on behalf of Carl Nielsen, not least abroad where he was without any doubt the composer's most diligent musical ambassador.